

Teollisuuden ja liike-elämän palveluiden näkymät

Markku Lehmus ja Eero Lehto
Palkansaajien tutkimuslaitos
17.11.2009

Tämän raportin sisällöstä

Tämä raportti on lyhennelmä varsinaisesta toimialaennusteesta, jossa tarkastellaan keskeisten teollisuusalojen ja liike-elämän palveluiden¹ viimeaikaista kehitystä ja arvioida toimialan kehitysnäkymiä vuosiksi 2009-2011. Kansainvälinen talouskriisi iski täydellä painolla myös Suomen talouteen. Eniten ovat kärsineet juuri tässä raportissa tarkasteltavat toimialat: vientiteollisuus, rakentaminen ja liike-elämää palveleva toiminta. Toimialojen vastaisen kehityksen ennustaminen on nykyisessä tilanteessa verraten hankalaa. Sama epävarmuus, joka koskee kokonaistaloudellisen kehityksen arvioita ja ennustuksia, koskee myös tässä raportissa esitettäviä arvioita tarkasteltavien toimialojen vastaisesta kehityksestä.

Tässä raportissa luodaan ensin katsaus Suomen kansantalouden ja tarkasteltavien toimialojen viimeaikaiseen kehitykseen. Sen jälkeen esitellään toimialakohtainen ennuste tarkasteltavien toimialojen tuotannolle ja työllisyydelle,

Toimialakohtaiset ennusteet ovat niin sanottuja malliennusteita. Ne on saatu toimialojen kehitystä kuvaavasta mallista, joka on kytketty Palkansaajien tutkimuslaitoksen (PT:n) kokonaistaloudelliseen makromalliin.

Toimialaennusteiden ovat Palkansaajien tutkimuslaitokselta tilanneet Toimihenkilöunioni, Kemia-liitto, Paperiliitto, Suomen Ekonomiliitto, Toimihenkilöliitto Erto ja Uusi Insinööri-liitto. Nämä liitot ovat tämän selvityksen myös rahoittaneet.

Kansainvälinen talous

Kansainvälisen talouden pahin romahdusvaihe alkaa olla ohi. Talouskriisi alkoi kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta, kun varsinkin investointipankit olivat sääntelyn ulottumattomissa lisänneet myös suuririskisten kohteiden rahoitusta. Kansainvälinen luottokriisi lamaannutti ainakin USA:n, Englannin ja monien kehittyvien maiden kuten Venäjän rahoitusmarkkinat niin, että yritysten luotonsaanti tyrehtyi ainakin väliaikaisesti ja vaikeutui useaksi kuukaudeksi. Rahoitusmarkkinoiden romahdettua osittain investoinnit supistuivat jyrkästi. Tästä taas ovat kärsineet eniten investointitavaroiden tuottajat kuten Saksa ja Japani sekä pienemmistä maista ainakin Ruotsi ja Suomi. Rahoitusmarkkinoiden pahin kriisivaihe väistyi pitkälti keskuspankkien toimien ansiosta jo tämän vuoden alussa. Reaalitalouden näkymät alkoivat kirkastua viimeistään keväällä. Tämän vuoden toisella neljänneksellä nähtiin jo ensimmäisiä merkkejä tuotannon elpymisestä Manner-Euroopassa ja USA:ssa. Nousu on voimistunut kolmannella neljänneksellä. Toipumista hidastaa velkaantuneiden kotitalouksien ja yritysten tarve saada taloutensa kuntoon ainakin USA:ssa, Isossa-Britanniassa, Espanjassa, Tanskassa ja Irlannissa. Toisin kuin kokonaistuotannon, työmarkkinoiden voidaan odottaa heikkenevän edelleen varsinkin edellä mainitussa maaryhmässä, mikä taas heikentää kuluttajien luottamusta ja näin omalta osaltaan hidastaa tuotannon vauhdittumista.

Taulukossa 1 on raportoitu tämän toimialaennusteiden pohjalla oleva näkemys kansainvälisen talouden kehityksestä tänä ja ensi vuonna. Tämä ennuste ei eroa paljoakaan eri ennusteiden keskitasoa osoittavasta niin sanotuista konsensusennusteista. Euroalueen osalta olemme jonkin verran konsensusnäkemystä optimistisempia erityisesti Saksan osalta ja taas USA:n osalta pessimistisempiä.

Kansainvälinen talous välittyi toimialaennusteeseen myös valuuttakurssin, korkojen sekä raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen kautta. Öljyn hinnasta toimialaennuste olettaa, että se nousee tämän vuoden noin 60 dollarista ensi vuonna keskimäärin 85 dollariin ja vuonna 2011 90 dollariin. Euron dollarikurssin oletetaan vahvistuvan ensi vuonna lukemaan 1,49 tämän vuoden keskimääräisestä tasosta (1,395) ja vuonna 2011 lukemaan 1,51. Perusmetallien tuontihinnan taas oletetaan kallistuvan ensi vuonna noin 15 prosenttia tämän vuoden keskimääräiseltä tasolta ja vuonna 2011 vielä noin 10 prosenttia lisää. Kun viiden vuoden obligaatioiden korko on tänä vuonna keskimäärin noin 3 prosenttia, niin ensi vuonna sen odotetaan nousevan keskimäärin 3,50 prosenttiin ja vuonna 4,00 prosenttiin.

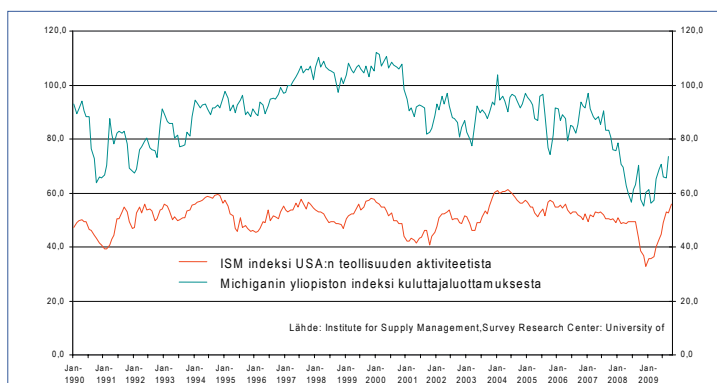
¹ Tarkasteltavat toimialat ovat (suluisia TOL 2002 luokituksen mukainen 2-numerotason toimiala) sahatavaran ja puutuotteiden valmistus (20), massan paperin ja paperituotteiden valmistus (21), koksen, öljytuotteiden ja ydinpolttoaineen valmistus (23), kemikaalien, kemiallisten tuotteiden ja tekokuitujen valmistus (24), kumi- ja muovituotteiden valmistus (25), metallien jalostus (27), metallituotteiden valmistus pl. koneet ja laitteet (28), koneiden ja laitteiden valmistus (29), elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistus (DL, 30-33), kulkuneuvojen valmistus (DM, 34-35), rakentaminen (45), liike-elämää palveleva toiminta (KB, 71-74) ja (erikseen) tietojenkäsittely-palvelu (72).

Taulukko 1. Kansainvälisen talouden ennuste..

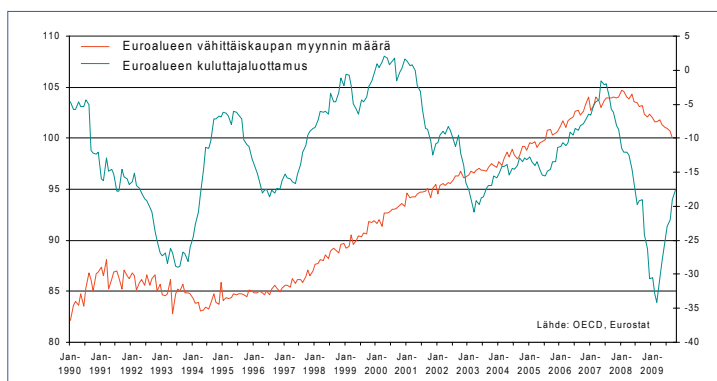
Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2008	2009	2010	2011
Yhdysvallat	1,1	-2,8	1,8	2,1
Euro-13	0,7	-4,1	1,5	1,8
Saksa	1,3	-5,0	2,0	2,0
Ranska	0,4	-2,2	1,5	1,7
Italia	-1,0	-5,5	1,0	1,5
EU-27	0,8	-4,0	1,5	2,5
Ruotsi	-0,2	-5,5	1,8	2,5
Iso-Britannia	0,7	-4,0	1,2	1,5
Japani	0,7	-6,0	2,0	2,5
Venäjä	5,6	-6,5	3,5	4,0
Kiina	9,0	8,5	9,0	9,0

hamarkkinat likvideiteillä ja ottaneet itselleen pankkien tehtäviä, mikä oleellisesti pienentää rahoitusmarkkinoiden uudelleen romahtamisen riskiä. On myös esitetty, että finanssipolitiikan elvytyksen loppuminen heikentäisi uudelleen erimaiden kysyntää ja vientimarkkinoita jo ensi vuonna. Jotain tällaista on myös syytä pelätä, joskin ei tunnu ilmeiseltä, että esimerkiksi USA:n ja Saksan hallitukset – jotka ovat verrattain valppaasti puuttuneet talousromahdukseen julkisilla elvytystoimilla, jäisivät passiivisena seuraamaan kansantalouden uutta heikentymistä. Itse asiassa marraskuussa G20-maiden kokouksessa ainakin periaatteessa pidettiin parhaana finanssipolitiikan elvytyksen jatkamista. USA:n hallitus on jo toiminut tähän suuntaan, kun se päätti pidentää työttömyyskorvauksen kestoja ja jatkaa uusasukonostajan verohelpotusten voimassaoloa.

Kuvio 1. USA:n ennakoivia indikaattoreita.

Kuvio 2. Euroalueen vähittäiskaupan ja kuluttajaluottamus.

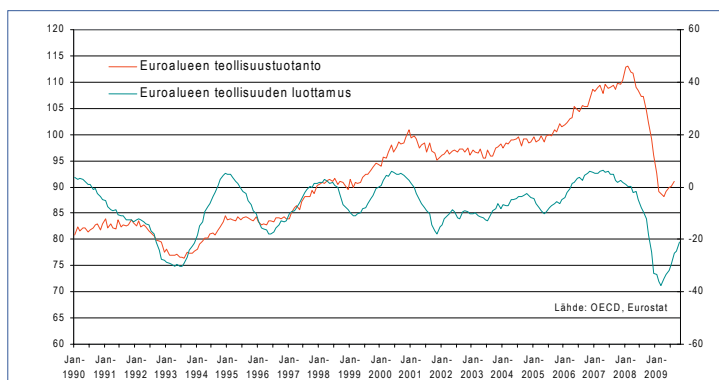
Kansainväliseen talouteen ja myös yllä esitettyyn näkemykseen liittyy edelleen suurta epävarmuutta. On perusteitakin arvella, että kansainvälinen talous heikkenisi uudelleen, jos käy ilmi, etteivät velkaantuneet kotitaloudet ja yritykset kykene lunastamaan arvopaperimarkkinoilla niille asetettuja toiveita. Tämä uudelleen kriisiytyminen alkaisi epäilemättä USA:sta ja leviäisi taas muualle maailmaan. Tämän mahdollisuuden todennäköisyyttä pienentää kuitenkin se, että keskuspankit ovat omilla toimillaan kyllästäneet ra-

Globalitalouden tulevalle kehitykselle on merkityksellistä, että varallisuusarvojen nousu ja taloudellisen aktiiviteetin voimistuminen luovat edellytyksiä tämän positiivisen trendin voimistumiselle. Sitä, että ainakin lyhyellä aikavälillä olisi tapahtumassa käänne parempaan, ei ole syytä epäillä kansainvälistä taloutta kuvaavien suhdanneindikaattoreiden valossa. USA:ssa sekä teollisuuden että kuluttajien luottamus on kohentunut viime aikoina.

Euroopassa kokonaistuotannon kasvuvauhdin hidastuminen pysähtyi jo tämän vuoden toisella neljänneksellä. Kolmannella neljänneksellä euroalueen kokonaistuotanto kääntyi nousuun. Kuluttajien luottamus on myös vahvistunut selvästi, joskin alueen vähittäiskauppa ei ole vielä alkanut nousta.

Euroopan teollisuudessa myönteinen käänne on jo vähittäiskauppaa selvempi. Teollisuuden luottamus alkoi kohentua jo huhtikuusta lähtien ja itse

Kuvio 3. Euroalueen teollisuustuotanto ja teollisuuden luottamus.

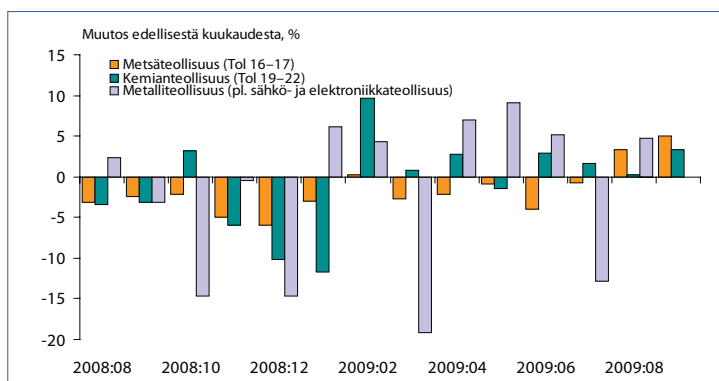

den ja kestokulutustavaroiden tuotanto olisi kääntynyt nousuun. Näissä Suomenkin teollisuudelle ja viennille keskeisissä tavararyhmissä tuotannon pudotus on ollut suurin.

Suomen taloudellinen kehitys ja talousnäkömät

Suomen kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna vain yhden prosentin edellisvuodesta. Tuotannon kasvu alkoi supistua kolmannella neljänneksellä ja siten ennen kansainvälisen finanssikriisin puhkeamista. Suomen kasvuvauhti oli vuonna 2008 enää vain 0,4 prosenttiyksikköä nopeampaa kuin euroalueella. Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden romahtamisen jälkeen tuotanto kääntyi jyrkkään laskuun lähes kaikkialla maailmassa. Suomen kokonaistuotanto on supistunut alkuvuodesta 2009 8,5 prosenttia edellisvuodesta. Samaan aikaan euroalueen kokonaistuotanto supistui 4,9 prosenttia. Suomen muuta Eurooppaa jyrkempi pudotus selittyy osaksi lähialueidemme kuten Baltian, Venäjän ja Ruotsin muuta Eurooppaa heikommalla kehityksellä. Oma vaikutuksensa on meidän viennin rakenteellamme, jossa investointitavaroiden osuus on merkittävä. Suomen investoinnit ovat supistuneet tämän vuoden alkupuoliskolla noin 10 prosenttia ja siten jopa jonkin verran vähemmän kuin euroalueella tai koko EU-alueella. Sitä vastoin yksityisen kulutuksemme vajaan neljän prosentin pudotus on ollut huomattavasti suurempi kuin muualla Euroopassa keskimäärin. Tämän vuoden toisella neljänneksellä myös varastojen supistumisen vaikutus kokonaistuotantoon on ollut tuntuva. Suomen julkinen kulutus on kasvanut 1,5 prosenttia alkuvuonna 2009, kun euroalueella se kasvoi 2,5 prosenttia. Näyttää siis siltä, että ulkomaankaupamme heikkouden lisäksi kotimainen kysyntämmekin on pettänyt pahasti. Oma vaikutuksensa tähän on ollut finanssipolitiikan elvytyksellämme, joka on painottunut liikaa verokevennyksiin sen sijaan, että olisi lisätty reippaammin julkista kulutusta ja julkisia investointeja. Toistaiseksi veronkevennykset ovat kanavoituneet kotitalouksien säästöihin.

Kuvio 4. Suomen teollisuustuotannon kausitasoitettu määrä eri toimialoilla.

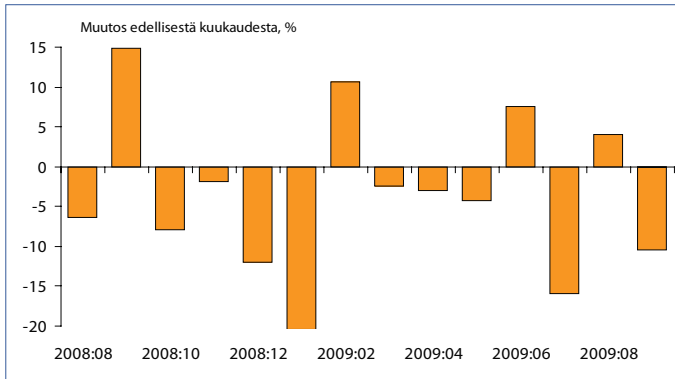
teollisuustuotanto on kasvanut toukokuusta lähtien. Tuotanto oli vielä syyskuussa 13 prosenttia vuoden takaisesta pienempi. Euroalueen teollisuuden saamat tilaukset ovat myös kääntyneet kasvuun. Käänne tapahtui niin ikään toukokuussa ja elokuussa saadut tilaukset olivat vielä 23 prosenttia vuoden takaisen tason alapuolella. Teollisuuden kasvun rakenteessa on myös tapahtunut muutos. Vasta elokuussa alkoi näkyä selvempiä merkkejä siitä, että myös investointitavaroiden

Suomen teollisuustuotanto on supistunut jyrkästi viimeisen vuoden aikana. Vielä syyskuussa tuotannon taso oli noin 23 prosenttia vuotta aiempaa pienempi. Uudisrakentaminen on pienentynyt jopa tätä jyrkemmin. Elokuussa sen volyyymi oli 28 prosenttia vuoden 2008 elokuun tason alapuolella. Liiketoiminnan palvelut ovat niin ikään laskussa. Pudotus on tosin huomattavasti pienempi kuin tavaratuotannossa.

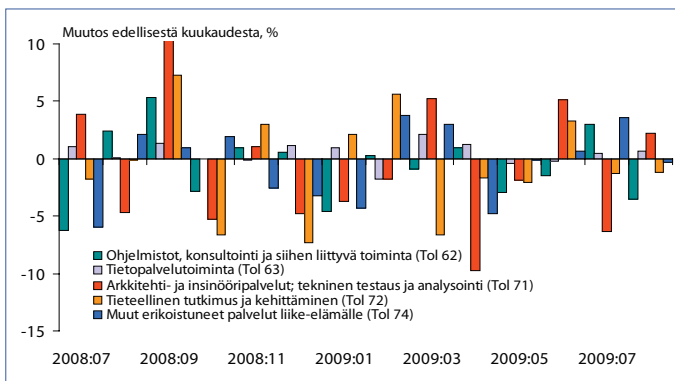
Kuviossa 4 teollisuustuotannon kausitasoitettua indeksin kuukausi-

muutokset osoittavat, että kuukausimuutosten vaihtelu on teollisuuden alatoimialoilla ollut jyrkkää. Perinteisessä metalliteollisuudessa vuoden vaihteeseen ja uudelleen tämän vuoden elokuuhun ajoittuva jyrkkä pudotus on vienyt vuosimuutoksen selvästi negatiivisen puolelle. Metsäteollisuudessa ja kemian teollisuudessa kehitys on ollut tasaisempaa. Kesän tuotantolukujen perusteella jyrkin pudotusvaihe näyttää jo olevan ohi. Syyskuun tietojen pohjalta näyttää siltä, että teollisuus pois lukien sähkö- ja elektroniikkateollisuus olisi jo kääntymässä nousuun.

Kuvio 5. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon kausitasoitettu määrä.

Kuvio 6. Liike-elämän palveluiden kausitasoitettu liikevaihto.

Taulukko 2. Kasvuennuste Suomen kansantaloudelle.

	2008	2009	2010	2011
	Mrd €			
Bruttokansantuote	184,7	-6,5	1,8	2,0
Tuonti	79,6	-20,0	3,0	2,5
Kokonaistarjonta	264,3	-10,6	2,1	2,1
Vienti	88,8	-23,5	6,9	4,0
Kulutus	136,8	-1,7	0,1	1,3
yksityinen	95,6	-2,9	0,1	1,7
julkisen	41,2	1,0	0,0	0,5
Investoinnit	38,1	-11,9	-1,5	1,4
yksityiset	33,3	-13,2	-1,4	2,0
julkiset	3,8	4,4	-1,9	-2,0
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero)	2,6	-0,4	0,3	0,0
Kokonaiskasvu	264,3	-10,6	2,1	2,1

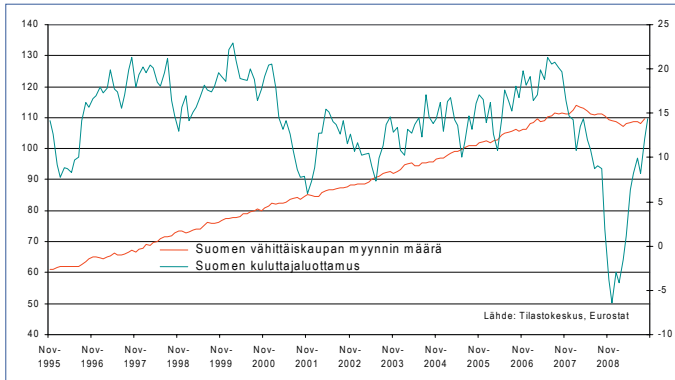
Myös sähköteknisen teollisuuden tuotannon muutokset ovat vaihdelleet jyrkästi kuukaudesta toiseen. Myös tämän toimialan tuotannon taso on pudonnut tuntuvasti viimeisen vuoden aikana muutamien suuren kuukausipudotuksen seurauksena. Tämän toimialan syyskuun luvun vaikutuksesta koko teollisuuden muutos tuli negatiiviseksi.

Liike-elämän palveluiden liikevaihto alkoi supistua vasta tämän vuoden maaliskuukokouksessa. Vielä on liian aikaista sanoa, onko näiden palveluiden tuotanto (ja liikevaihto) jo tasaantunut ja jopa kääntymässä takaisin nousu-uralle.

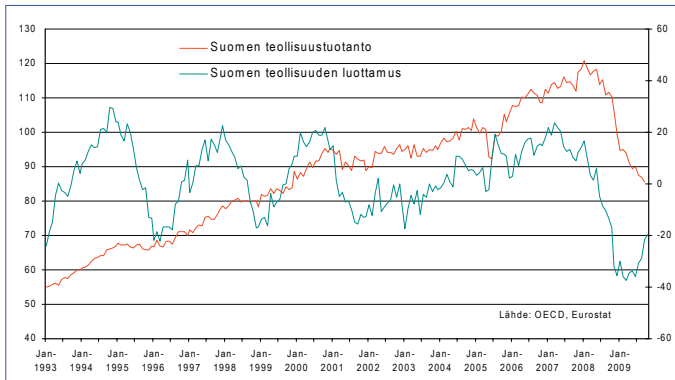
Toimialaennuste nojautuu PT:n syyskuun alussa julkistettuun ennusteeseen Suomen talouden kehityksestä vuosille 2009 ja 2010. PT:n ennusteen julkistamisen jälkeen Tilastokeskus on julkaissut tiedot tämän vuoden toisen neljänneksen kansantalouden tilinpidosta. Nämä tiedot osoittivat tuotannon supistumisen jatkuneen jyrkkänä. Muun muassa varastojen pienenemisen vaikutus oli jopa yllättävänkin voimakas. Viime kuukausina saadut tiedot teollisuustuotannosta ja vähittäiskaupasta viittaavat myös siihen, että Suomen kokonaistuotanto olisi supistunut reippaasti vielä tämän vuoden kolmannella neljänneksellä. Joka tapauksessa näyttää siltä, että Suomen suhdanteet tasaantuivat ja kääntyisivät nousuun huomattavasti myöhemmin kuin esimerkiksi USA:ssa ja euroalueella keskimäärin.

Huoltotaseen osalta toimialaennuste perustuu oheiseen, taulukossa 2 esitettävään näkemykseen Suomen kansantalouden kehityksestä lähivuosina. Hinnanmuutosten, ansioiden ja työmarkkinoiden osalta arvioimme kehityksen jatkuvan samalla tapaa kuin esitimme syyskuun alussa jul-

Kuvio 7. Suomen kuluttajaluottamus ja vähittäiskauppa.

Kuvio 8. Suomen teollisuustuotanto ja teollisuuden luottamus.

jo tämän vuoden viimeisellä neljänneksellä. Rakentamisen liikevaihtotietojen perusteella rakentamisen supistuminen olisi loppunut jo tämän vuoden keskivaiheilla. Toistaiseksi vain talonrakentamisen liikevaihto on noussut. Prosessiteollisuuden ja rakentamisen mahdollinen käänne heijastuisi myös metallituote- ja puuteollisuuteen. Sähköteknisen teollisuuden ja siellä Nokia-klusterin kehitys jää pitkälti arvailujen varaan, mutta on mahdollista, että tuotanto alkaa taas kasvaa tämän vuoden lopulla sitä mukaa, kun Nokia tuo uusia älypuhelimia markkinoille. Kone- ja laitteollisuuden tuotannon voidaan odottaa supistuvan edelleen sillä perusteella, että tilauskanta on myös supistumassa. Teollisuutta tukevien palveluiden tuotannon laskun odotetaan loppuvan jo tämän vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Toimialaennuste ja sen rakenne

Toimialaennuste on tehty seuraaville toimialoille (TOL 2 suluissa):

- Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus (20)
- Massan paperin ja paperituotteiden valmistus (21)
- Koksin, öljytuotteiden ja ydinpolttoaineen valmistus (23)
- Kemikaalien, kemiallisten tuotteiden ja tekokuitujen valmistus (24)
- Kumi- ja muovituotteiden valmistus (25)
- Metallien jalostus (27)
- Metallituotteiden valmistus pl. koneet ja laitteet (28)
- Koneiden ja laitteiden valmistus (29)
- Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistus (DL, 30-33)

kaistussa ennusteessamme (katso www.labor.fi/ennuste).

Talonsuostamusta mittaavat ennakoivat indikaattorit lupaavat myös Suomen kokonaistuotannon kuukausikasvun hidastumisen loppuvan tämän vuoden neljänneksellä neljänneksellä. Suomen kuluttajaluottamus on vankistunut enemmän kuin vastaava EU-alueen keskiarvoa kuvaava indikaattori ja vähittäiskaupan määrä on jo kääntynyt lievään nousuun.

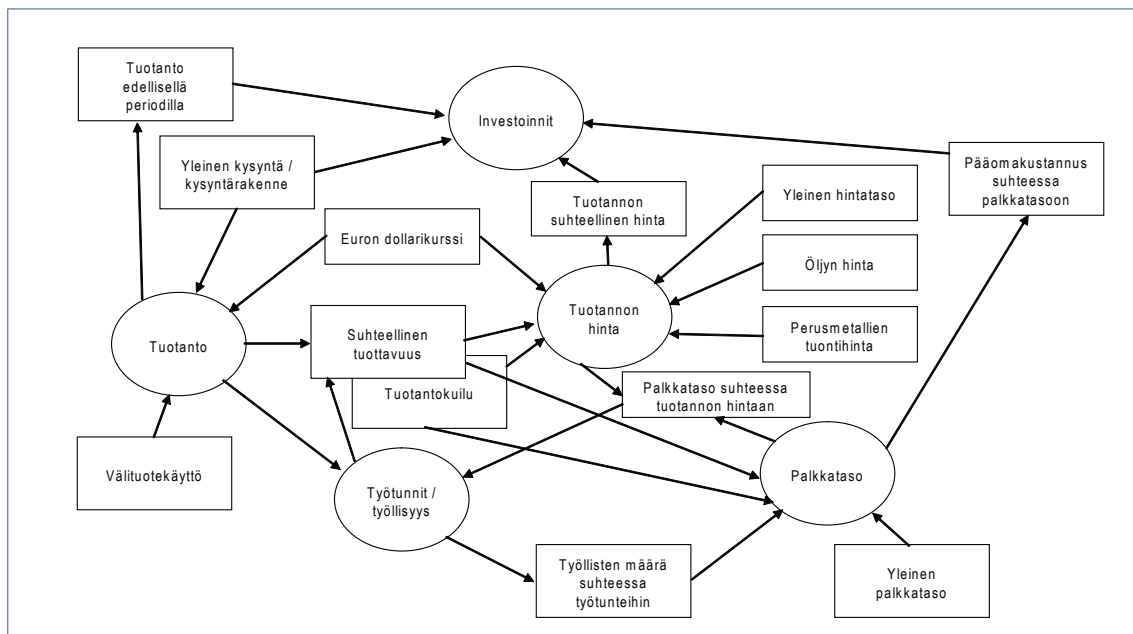
Suomen osalta suurimmat epäilyt liittyvät teollisuutemme menestymismahdollisuuksiin lähivuosiina. Teollisuuden luottamus kääntyi nousuun jo huhti-toukokuussa, mutta selvemmin luottamus on kohentunut vasta elo-syyskuussa. Vielä syyskuussa teollisuuden tuotanto jäi edelliskauden tason alapuolelle. Toisaalta syyskuussa teollisuuden uudet tilaukset lähtivät jo nousuun. Voidaan odottaa, että tuotanto alkaisi nousta lokakuusta lähtien.

Suomen tämän hetken tilanteen perusteella voidaan odottaa, että metsäteollisuuden ja metallien jalostuksen tuotanto kääntyy nousuun (edellisistä kuukausista)

- Kulkuneuvojen valmistus (DM, 34-35)
- Rakentaminen (45)
- Liike-elämää palveleva toiminta (KB, 71-74)
- (erikseen) Tietojenkäsittelypalvelu (72)

Toimialaennuste on kytketty PT:n kokonaistalouden ennustemalliin. Toimialoilta ennustamme tuotannon määrää, tuotannon hintaa, investointien määrää, työtunteja, työllisten määrää sekä palkkatasoa. Oheinen kaavio kuvaa toimialaennusteen rakennetta.

Kuvio 9. Toimialaennusteen rakenne.

Yllä kuvattu malli aikaansaa ennusteen oheisessa kuviossa ympyröidyille muuttujille. Laatioissa olevat muut muuttujat saadaan joko PT:n makromallista tai ne johdetaan toimialaennusteen määrittämisestä (ympyröidyistä) muuttujista. Ne voivat myös olla kokonaan ulkopuolisia muuttujia. Tärkein linkki PT:n makromallista toimialaennusteeseen välittyy yleisen kysynnän ja sen rakenteen kautta sekä yksityisen sektorin tuotannon kautta. Niinpä yksityisen sektorin tuotanto ja viennin osuus bruttokansantuotteesta ovat kunkin toimialan keskeisimpiä selittäjiä. Toimialan investoinnit taas määräytyvät pitkälti koko yksityisen sektorin investointien mukaan. Väliuotekäyttö on toimialojen tuotantoyhtälöissä myös tärkeä selittäjä. Tämä muuttuja osoittaa, kuinka paljon toimialaennusteen toimialat käyttävät kyseisen toimialan tuotteita väliuotteina. Investointeihin vaikuttaa kysyntärakenteen ohella muun muassa toimialan tuotannon hinta suhteessa yksityisen sektorin tuotannon hintaan. Yksityisen sektorin hintataso määrää pitkälti eri toimialojen tuotannon hinnan. Siihen vaikuttaa myös toimialan työn tuottavuuden ja yksityisen sektorin työn tuottavuuden suhde. Arvonlisäyksen hintaan vaikuttavat useissa yhtälöissä myös öljyn maailmanmarkkinahinta, euron dollarikurssi ja metallien jalostuksessa perusmetallien tuontihinta. Työtunnit määräytyvät pitkälti toimialan tuotannon mukaan. Siihen vaikuttavat myös palkkojen ja tuotannon hinnan suhde. Työllisten määrä taas määräytyy pitkälti työtuntien mukaan.

Palkkatasolla tarkoitetaan Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston mukaista kokonaisansiota, johon kuuluvat peruspalkan ohella muun muassa ylityökorvaukset. Toimialan palkkatasoa selitetään makromallista saadulla yksityisen sektorin ansiotasoindeksillä sekä työllisten määrän ja työtuntien suhteella. Toimialakohtaista palkanmuodostusta selitetään myös tuottavuudella sekä todellisen ja potentiaalisen tuotannon erotuksella (= tuotantokuilu).

Toimialamalli on PT:n makromallin tapaan pitkälti kysyntäorientoitunut. Tuotantofunktio vaikuttaa muuhun talouteen vain tuotantokuilun kautta. Määräytyessään kysynnän mukaan toimialaennuste soveltuu ennustamiseen myös nykyisen kaltaisissa vajaakysyntätilanteissa. Mainittakoon, että esimerkiksi euron dollarikurssin tuntuvankin muutoksen vaikutus

itse tuotannon volyyymiin jää mallissamme vähäiseksi. Sen vaikutus hinnanmuodostukseen ja kannattavuuteen on sen sijaan jo tuntuvampi.

Raportoimamme malliennusteet ovat lopulta melko mekaanisia. PT:n toimialaennusteessa toki arvioidaan myös kvalitatiivisesti ennustemallin tuottamia toimialaennusteita. Malliennusteet eivät ota huomioon talouden rakenteiden mahdollista muuttumista aivan viime aikoina ja tämän vaikutuksia teollisuuden, rakentamisen ja liike-elämän palveluiden kysyntään. Rakennekehitystä on kuitenkin otettu huomioon tuotanto-, investointi ja työtuntiyhtälöihin sisältyneellä aikatrendiä kuvaavalla muuttujalla. Niinpä osoittautui, että useiden tehdasteollisuuden alatoimialojen ja rakentamisen tuotanto laskee trendinomaisesti. Nouseva trendi havaittiin vain metallien jalostuksessa sekä liike-elämän palveluissa ja siihen sisältyvissä ohjelmointipalveluissa.

Viimeaikaisessa keskustelussa Suomen teollisuuden näkymistä on esitetty huomattavan synkkiäkin arvioita, joiden mukaan nykyisen taantuman aikana ja sen seurauksena Suomen teollisuus häviäisi omilla vientimarkkinoillamme, siis ennen kaikkea EU-alueella ja Venäjällä, markkinaosuuksia ulkomaiselle tuotannolle. Ennusteeseen ei kuitenkaan sisälly näkemystä, jonka mukaan nimenomaan Suomessa tapahtuva teollinen toiminta joutuisi sellaisiin vaikeuksiin, joita ei koettaisi esimerkiksi euroalueen muissa maissa. Koska keskeiset vientimarkkinamme sijaitsevat Euroopassa, joka kasvaa kuitenkin muuta maailmaan hitaammin, tämä joka tapauksessa heijastuu Suomen vientiin ja vientialoihin. Ajatus siitä, että Suomenkin teollisuus elpyy kansainvälisen talouden vanavedessä pitää sisällään ajatuksen, jonka mukaan teollisuutemme kykenee uudistumaan – tukeutuen muun muassa työvoiman suhteellisen hyvään koulutustasoon ja aiemmin tehtyihin T&K-investointeihin – ja paikkaamaan osin lakkautettujen toimipaikkojen jättämää aukkoa. Tätä näkemystä tukee myös tuore taloushistoriamme: teollisuus elpyi 1990-luvun lamasta ja vuosituhaten vaihteen IT-kuplan puhkeamisesta dynaamisesti uudistamalla ja tavalla jota ei pystytty hahmottamaan silloin, kun kriisi oli käsillä. On huomattava myös, että koska teollisuuden tuotanto ei ennusteessamme nouse edes vuonna 2011 vuoden 2008 tasolle, toimipaikkoja lakkautetaan selvästi enemmän kuin uusia perustetaan. Aluksi tuotannon lisäys tulee mahdolliseksi nostamalla olemassa olevien toimipaikkojen käyttöastetta.

Toimialojen kehityksen ennustaminen ekonometrisen mallin avulla on vaikeampaa kuin koko kansantalouden ennustaminen. Malliennusteet ovat luotettavampia toimialoilla, joilla on verraten runsaasti yrityksiä ja joilla yksittäisten yritysten ja toimipaikkojen asema ei ole hallitseva. Juuri tämän vuoksi on vaikeinta ennustaa öljynjalostuksen (TOL 23) ja perusmetallin (TOL 27) tuotantoa. Parhaiten malliennusteet toimivat esimerkiksi kumi- ja muoviteollisuudessa (TOL 25), metalliteollisuudessa (TOL 28), rakentamisessa (TOL 45) ja liike-elämän palveluissa (TOL 71–74).

Ennuste tuotannolle ja työllisyydelle

Taulukkoon 3 on koottu eri toimialojen tuotannon määrän (arvonlisäyksen) ennusteet vuosille 2009–2011 sekä vuotta 2008 koskeva ennustemallin sovite. Kunkin toimialan tuotannon ennuste (plus mallin sovite) sekä tuotannon todellinen kehitys on raportoitu erikseen kuvioina.

Ennusteissa näkyy oletettu kasvuprofiili kansainväliselle taloudelle ja sen aikaansaama vaikutus Suomen ulkomaankaupalle vuosina 2010–2011. Ennusteissa kaikkien toimialojen tuotanto supistuu jyrkästi tänä vuonna, yhteen laskien 20 prosenttia. Teollisuuden osalta tämä luku on reilusti yli 20 prosenttia. Tämä luku on linjassa kansantalouden tilinpidon lukujen kanssa, joiden mukaan tehdasteollisuuden teollisuuden tuotanto olisi supistunut tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla noin 22 prosenttia. Ennustemalliin sisältyvien teollisuustoimialojen osalta supistuminen olisi noin 25 prosentin luokkaa. Teollisuustuotannon volyyymi-indeksin heinä-syyskuun lukujen perusteella suunta ei ole kääntynyt vielä kolmannella neljännekselläkään. Neljännellä neljänneksellä tuotanto kääntyyne keskimäärin jonkin verran ylöspäin. Vuosimuutosten miinusta supistaa lisäksi se, että teollisuustuotanto alkoi supistua jyrkästi jo viime vuoden viimeisellä neljänneksellä. Mainittakoon lisäksi, että teollisuustuotannon volyyymi-indeksissä teollisuustuotanto putoaa selvästi syvemmälle kuin, mitä kansantalouden tilinpidon neljännesvuosilaskennan luvut osoittavat. Tämä toimialaennuste taas pohjautuu kansantalouden tilinpidon vuositilastoihin, jota mahdollisimman lähelle jo neljännesvuosilaskenta pyrkii pääsemään.

Ensi vuonna tuotanto jo kasvaa ennusteeseen sisältyvillä toimialoilla yhteensä lähes viisi ja puoli prosenttia ja vuonna 2011 tätäkin enemmän, noin seitsemän prosenttia. Kasvu jakaantuu verraten epätasaisesti eri toimialoille. On huomattava, että vuosien 2010 ja 2011 kasvu ei vielä riitä saavuttamaan vuoden 2008 lähtötasoa.

Mallin sovitteen mukaan ennustetoimialojen tuotanto olisi kasvanut vuonna 2008 4,3 prosenttia, kun se todellisuudessa kasvoi 3,3 prosenttia. Ennustemalli yliarvioi näin jonkin verran todellista kasvua vuoden 2008 osalta. Tällaiset pienehköt erot mallin sovitteen ja todellisen kehityksen välillä ovat tavanomaisia ja on vain sattumaa, että juuri 2008 mallin sovitteen mukainen kasvu ylitti todellisen kasvun.

Taulukko 3. Ennusteet arvonlisäykselle, muutos edellisestä vuodesta, %.

Toimiala	2008	2009	2010	2011
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	-12,4	-12,7	15,4	1,6
Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus	0,8	-15,4	4,0	1,8
Koksin, öljytuotteiden ja ydinpolttoaineen valmistus	-1,0	-29,6	5,5	0,5
Kemikaalien, kemiallisten tuotteiden ja tekokuitujen valmistus	-1,8	-15,9	5,8	1,5
Kumi- ja muovituotteiden valmistus	-0,7	-19,7	3,0	1,2
Metallien jalostus	-15,1	-27,5	10,1	7,5
Metallituotteiden valmistus pl. koneet ja laitteet	-0,6	-13,8	2,9	3,4
Koneiden ja laitteiden valmistus	-1,3	-25,1	-2,9	5,7
Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistus	16,2	-26,5	9,8	14,3
Kulkuneuvojen valmistus	-2,0	-12,5	-0,5	-0,1
Rakentaminen	-1,3	-17,6	5,5	2,7
Tietojenkäsittelypalvelu	6,4	-2,6	4,3	6,4
Liike-elämää palveleva toiminta	1,0	-10,1	2,0	3,0
Toimialat yhteensä	4,3	-20,0	5,6	6,9

Vuosi 2008 on mallin sovitte ja vuodet 2009–2011 ovat malliennusteita.

Taulukko 4. Ennusteet työllisten määrälle, muutos edellisestä vuodesta, %.

Toimiala	2008	2009	2010	2011
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	-4,6	-6,9	0,3	1,1
Massan, paperin ja paperituotteiden valmistus	-3,4	-9,2	-6,5	-2,5
Koksin, öljytuotteiden ja ydinpoltoaineen valmistus	-2,2	-7,7	-0,9	-2,7
Kemikaalien, kemiallisten tuotteiden ja tekokuitujen valmistus	-0,8	-5,3	-0,3	-0,0
Kumi- ja muovituotteiden valmistus	-6,0	-15,9	-1,4	-0,9
Metallien jalostus	-11,4	-23,2	-4,0	2,3
Metallituotteiden valmistus pl. koneet ja laitteet	0,9	-7,6	1,3	2,3
Koneiden ja laitteiden valmistus	-0,5	-9,3	-5,6	0,0
Elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistus	0,5	-21,1	-4,3	-0,4
Kulkuneuvojen valmistus	-0,8	-5,4	-2,3	-0,6
Rakentaminen	-0,7	-17,2	5,7	4,2
Tietojenkäsittelypalvelu	4,6	-2,6	2,5	5,4
Liike-elämää palveleva toiminta	4,1	-5,3	-0,4	4,0
Toimialat yhteensä	0,5	-10,9	0,0	2,5

Vuosi 2008 on mallin sovitte ja vuodet 2009–2011 ovat malliennusteita.